

**Raahen Porvari- ja Kauppakoulun
OPISKELIJOIDEN TASA-ARVO- JA
YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA**

Laadittu 2011, päivitetty 10.10.2019

Sisällys

Johdanto	3
1. Tasavertaisuuden edistäminen	5
2. Opiskelijavalinnat	6
3. Opetusjärjestelyt ja arviointi	8
4. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän ehkäisy	10
Lähteet	12

Johdanto

Raahen Porvari- ja Kauppakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus on edistää opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua ja tasa-arvoa. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat ensi sijassa ihmisarvon kunnioittamista ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Yhdenvertaiset mahdollisuudet eivät tarkoita erojen kieltämistä. Erialaisten taustojen ei kuitenkaan tulisi vaikuttaa yksilöiden mahdollisuuksiin saada koulutusta ja kehittää itseään kykyjensä mukaan. (Oppia kaikille 2013, 8.)

Tämä suunnitelma perustuu seuraaviin lainsäädäntöihin: Suomen perustuslaki 731/2000, Tasa-arvolaki 232/2005, Yhdenvertaisuuslaki 21/2004.

Perustuslaissa (6 §) todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus saada edellytystensä mukaista koulutusta. Julkisen vallan tehtävänä on taata jokaiselle kansalaiselle sukupuolesta, asuinpaikasta, iästä, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koulutusmahdollisuudet.

Tasa-arvolain tarkoitus on siten myös estää sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä (tasa-arvolaki 1-3 §). Lain mukaan opetusta tai koulutusta järjestävän on huolehdittava, että tytöillä, pojilla, naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että opetus, tutkimus sekä oppiaineistot tukevat tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista.

Yhdenvertaisuuslailla kielletään välitön syrjintä ja välillinen syrjintä, häirintä sekä ohje tai käsky syrjiä ketään. Yhdenvertaisuuslaki täydentää syrjintäkriteerien osalta tasa-arvolakia. Molemmat lait edellyttävät tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Yhdenvertaisuuslakia ei kuitenkaan sovelleta

koulutuksen tavoitteisiin, sisältöön eikä koulutusjärjestelmään. Tällä perusteella esimerkiksi koulutuksen rakenne, oppimäärät sekä tutkintojen sisältö tai opetuskielen valinta eivät kuulu lain soveltamisalaan. (Oppia kaikille, Sisäasiainministeriö 2013, 9.)

Sisäasiainministeriö suosittaa, että (Oppia kaikille!, 2013) tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta suositellaan tehtävän oppilaitokseen yhteinen suunnitelma. Henkilöstöpoliittiset kehityssuunnitelmat on suositeltavaa tehdä erillisenä. Tässä asiakirjassa käytetään tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta yhteistä käsitettä tasavertaisuus ja keskitytään tasavertaisuuteen opiskelijoiden näkökulmasta. Suunnitelman taustalla ovat myös Raahen Porvari- ja Kauppakoulun arvot, jotka omalta osaltaan ohjaavat tasavertaisuuden toteutumista eri toiminnoissa. Oppilaitoksemme arvot ovat:

- Yritteliäisyys
- Elinikäinen osaaminen
- Yhdessä tekeminen.

1. Tasavertaisuuden edistäminen

Oppilaitokset ovat avainasemassa oikeudenmukaisten mahdollisuuksien luomisessa. Työelämässä hankittujen taitojen ohella koulutus ja osaaminen vaikuttavat ihmisten yhteiskunnalliseen sijoittumiseen kaikkein eniten. Koulutuksen järjestäjän onkin huolehdittava siitä, että oppilaitoksissa tehdään järjestelmällistä ja suunnitelmallista työtä tasavertaisuuden edistämiseksi. Oppilaitosten tulee myös ennaltaehkäistä syrjintää. (Oppia kaikille, Sisäasiainministeriö 2013, 8 ja 16.)

Tasavertaisuus suunnitelman laadinta

Sekä tasa-arvolaki että yhdenvertaisuuslaki edellyttävät, että suunnitelmat tehdään yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa (Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuslain velvoitteet, OPH). Opiskelijahuoltotiimi vastaa suunnitelman päivittämisestä tasa-arvolain edellyttämällä tavalla: vuosittain tai vähintään kolmen vuoden välein. Tasavertaisuussuunnitelmaa arvioi opiskelijahuollon ohjausryhmä, jossa on jäseniä henkilökunnasta, johdosta, opiskelijoista ja huoltajista. Suunnitelman hyväksyy koulun johtokunta.

Tiedottaminen ja suunnitelma tasavertaisuuden toteutumisesta

Tasavertaisuussuunnitelman käytännön toteutukseen arjessa osallistuu koko henkilökunta. Raahen Porvari- ja Kauppakoulussa viestintä tasavertaisuudesta on oppilaitoksen esimiehillä. Tasavertaisuussuunnitelman laadintaprosessista ja suunnitelmasta tiedotetaan henkilökuntaa ja opiskelijoita sekä alaikäisten opiskelijoiden huoltajia.

Suunnitelman toteutumista seurataan ja tarvittaessa päivitetään vuosittaisten kyselyiden perusteella. Raahen Porvari- ja Kauppakoulussa tehtäviä kyselyitä ovat mm. TeaViisari, kouluterveyskysely sekä opiskelija- ja henkilöstöpalautteet. Tasavertaisuuden toteutumisesta on tehty myös kysely sekä opiskelijoille että henkilökunnalle syyskuussa 2019. Myös opiskelijahuoltotyön parissa

työskenteleville henkilöille tuleva palaute on tärkeä palautekanava tasavertaisuuden kehityskohteista.

2. Opiskelijavalinnat

Sukupuolen mukainen segregatio tarkoittaa koulutuksessa sukupuolten välistä eriytymistä ja epätasapainoa. Kouluissa se voi näkyä muun muassa oppiainevalinnoissa, käytännön opetuksessa, oppimistuloksissa, oppilaiden arvioinnissa sekä koulu- ja opetushenkilökunnan sukupuolijakaumassa. (#kaikkienduuni, Segli.)

Koulutuksen eriytyminen johtaa siihen, että miehet ja naiset sijoittuvat yhteiskunnassa ja työelämässä eri asemiin, tehtäviin, ammatteihin ja toimialoille. Eriytyminen miesten ja naisten aloihin näkyy muun muassa mies- ja naistenemmistöisten alojen palkkaeroina sekä miesten ja naisten erilaisina urapolkuina. (Koulutuksen segregatio, THL 2018.)

Stereotyyppiset käsitykset eri sukupuolille sopivista aloista ja tehtävistä rajoittavat koulutus- ja ammatinvalintojen tekemistä, jäykistävät työmarkkinoita ja vaikeuttavat työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista (Koulutuksen segregatio, THL 2018). Oppilaitoksen sisäisessä opinto-ohjauksessa opiskelijoita kannustetaan ennakkoluulottomiin suuntautumis- ja uravalintoihin.

Opinto-ohjauksen peruseriaatteina ovat ohjattavan kunnioittaminen sekä ohjattavan hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäminen. Kaikkia opiskelijoita kannustetaan tasapuolisesti jatko-opiskeluihin. Opinto-ohjausta antavilla henkilöillä on oikeus tasa-arvokysymyksiä käsittelevään koulutukseen.

Opiskelemaan pyrittäessä mielikuvat eri alojen sopivuudesta miehille ja naisille vaikuttavat hakijoihin. Opiskelemaan pyrkiville jaettavaa informaatiota, kuten opinto- ja valintaoppaita sekä oppilaitoksen kotisivuja tulisikin kehittää niin etteivät ne tuota koulutusohjelmista sukupuolisidonnaisia mielikuvia.

Opiskelijavalinnat tehdään tasavertaisuuden periaatteella. Kaikille opiskelijoiksi pyrkiville tarjotaan yhdenvertaiset mahdollisuudet osoittaa osaamisensa. Opiskelemaan voi hakeutua yhteishaun tai

jatkuvan haun kautta. Kaikille opiskelijoille tehdään henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), jossa opiskelija saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta. Keskusteluissa kartoitetaan myös erityisen tuen tarvetta. Jos opiskelijan äidinkieli ei ole suomi, hänen suomen kielen taitoaan kartoitetaan kielikokeilla ennen opiskelijaksi valitsemista opetushallituksen ohjeistuksen mukaisesti.

Alla olevassa taulukossa on opiskelijoiden sukupuolijakauma prosentteina lukuvuosina 2017 - 2018 ja 2018-2019. Suluissa on koko Suomen vuoden 2018 yhteishaussa hakeneiden ja paikan vastaanottaneiden osuudet samoista tutkintonimikkeistä (#kaikkienduuni, Segli). Oppilaitoksessamme naispuolisten merkonomiopiskelijoiden osuus on enemmän kuin koko Suomen tasolla. Datanomien osalta opiskelijaryhmät ovat pieniä, minkä vuoksi jo muutama naisopiskelija vaikuttaa kokonaisprosenttiin. Pääosa datanomiopiskelijoista on miehiä sekä meillä että koko Suomessa.

Sukupuolijakauma tutkintonimikkeittäin	lukuvuosi 2018 - 2019	lukuvuosi 2017 - 2018
Merkonomiopiskelijat		
<i>miehiä</i> osuus	16 % (55 %)	24 %
<i>naisien</i> osuus	84 % (45 %)	76 %
Datanomiopiskelijat		
<i>miehiä</i> osuus	63 % (90 %)	100 %
<i>naisien</i> osuus	37 % (10 %)	0 %

Toimenpiteet

- Opiskelijavalinnoista vastaavat henkilöt huolehtivat hakijoiden tasavertaisesta kohtelusta
- Opiskelijamarkkinointia suunnataan tasapuolisesti molemmille sukupuolille ja siinä kannustetaan hakeutumaan aloille, joilla oma sukupuoli on vähemmistönä

3. Opetusjärjestelyt ja arviointi

Oppilaitoksissa annettava opetus ja ohjaus sekä oppimisympäristö vaikuttavat naisten ja miesten / tyttöjen ja poikien käsityksiin työelämän sukupuolirooleista. Tärkeää ei siis ole se mitä opetetaan, vaan myös se miten opetetaan. Opetuksessa pidättäydytään sosiaalistamasta oppilasta hänen ulkoiseen sukupuoleensa.

Sukupuolitietoisessa opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä kyseenalaistetaan ja puretaan niitä sukupuolten tasa-arvoa rakentaen. Käytännössä sukupuolitietoisuus näkyy siten, että opetuksen ja ohjauksen käytännöt eivät ylläpidä tyttöjen ja poikien jakoa erillisiin ryhmiin. Puheenvuorot jaetaan tasa-arvoisesti kaikille opiskelijoille opetustilanteissa. Myös monipuoliset opetusmenetelmät ja ryhmäytyminen edistävät yhdenvertaisuutta.

Opetussuunnitelmia kehitettäessä sekä oppikirjoja ja muuta oppimateriaalia valittaessa on niin usein kuin se on mahdollista otettava huomioon molempien sukupuolten näkökulmat. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa siitä, että opetuksessa ei käytetä opetussuunnitelman perusteiden, lakien, asetusten tai muiden säännösten vastaisia oppimateriaaleja tai opetustapoja. (Tasa-arvotyö on taitolaji 2015, OPH; Sukupuolitietoinen opetus ja ohjaus – mitä se on?, OPH, Koulu vailla vertaa 2016, Rauhankasvatusinstituutti RKI ry.)

Myös opiskelijoiden arvioinnissa noudatetaan tasavertaisuuden periaatteita. Arviointi toteutetaan voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti, eikä arviointiin saa vaikuttaa muut asiat, kuin mitä arvioinneissa on esitetty. Opettajat tiedottavat työpaikkaohjaajaa arvioinnin periaatteista ja tasavertaisuudesta. Oppilaitoksessa on työpaikkaohjaajan opas, josta työelämän edustaja saa koostettuna perustiedot oikeudenmukaisen arvioinnin periaatteista. Arviointitilanteessa opettajan on hyvä kertoa arvioinnin periaatteista työelämän edustajalle ja puuttua epäoikeudenmukaiseen arviointiin keskustelun avulla. Myös opiskelijalla on oikeus hakea oikaisua arviointiinsa.

Tasavertaisuutta edistävät myös **oppimisympäristön fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen esteettömyys** (Esteettömästi toisen asteen oppintoihin, OPH 2014). Fyysinen esteettömyys tarkoittaa käytännössä ympäristön muokkaamista sellaiseksi, että tiloihin kaikkien on helppo päästä. Oppilaitoksen fyysistä esteettömyyttä voidaan kehittää vastaamaan opiskelijan tarpeita, mutta tällä hetkellä erillisille tilojen muokkauksille ei ole ollut tarvetta. Tiloissa on hyvä valaistus ja opasteet.

Psyykkinen esteettömyys tarkoittaa esimerkiksi ilmapiiriä, viestintää ja ohjauksen saatavuutta. Viestinnässä pyritään tasapuolisuuteen ja siihen, että jokaisella opiskelijalla on saatavilla samat tiedot. Joitakin opiskelijaohjeita on koottu oppilaitoksen omille sivuille (jaksoaikataulut, opetuksen toteutussuunnitelmat ja opiskelijahuollon yhteystiedot). Henkilöstöpalavereissa sovitaan yhteisesti käytänteitä, miten opiskelijoille viestitään eri asioista, jotta viestintä saavuttaisi kaikki opiskelijat. (Esteettömästi toisen asteen oppintoihin, OPH 2014.)

Sosiaalinen esteettömyys taas tarkoittaa hyväksyvää ilmapiiriä ja asenteita, jotka mahdollistavat eri ryhmien yhdenvertaisen osallistumisen (Esteettömästi toisen asteen oppintoihin, OPH 2014). Raahen Porvari- ja Kauppakoulu haluaa osallistaa opiskelijoita vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Oppilaitoksessa kokoontuu muun muassa opiskelijahuollon ohjausryhmä ja johtokunta, joihin valitaan jäseniä opiskelijoista. Jokaiselle opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus ilmoittaa kiinnostuksensa oppilaitoksen toimintaa kohtaan. Lisäksi oppilaitoksessa toimii opiskelijafoorumi, jonka tarkoitus on vahvistaa opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vaikutusmahdollisuuksia sekä toimia opiskelijoiden äänitorvena. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus tulla mukaan opiskelijafoorumin toimintaan ja siihen kannustetaan tasapuolisesti. Kaikilla on mahdollisuus olla ehdokkaana esimerkiksi foorumin puheenjohtajaksi. Päätökset tehdään foorumin sisällä demokraattisesti keskustellen.

Sosiaalinen esteettömyys tarkoittaa myös kaikkien opiskelijoiden mahdollisuutta opiskella sosioekonomisesta asemastaan riippumatta. Opiskelija voi lainata oppikirjoja ja opettajat jakavat tarvittavia materiaaleja verkossa sekä oppitunneilla tekijänoikeudet huomioon ottaen. Myös tietokoneet tehtävien tekemiseen ovat kaikkien opiskelijoiden saatavilla.

Toimenpiteet

- Kehitetään oppilaitoksen viestintää, jotta tärkeät toimintaohjeet ovat sidosryhmien saatavilla.
- Toteutetaan kysely, jossa kartoitetaan oppilaitoksen tasavertaisuutta. Opiskelijahuoltotiimi käsittelee tulokset ja vie muutosehdotuksia eteenpäin ja/tai tekee tarvittavia muutoksia.
- Lisätään yhteistyötä toimijoiden kanssa, jotka edistävät yhdenvertaisuutta.
- Henkilöstölle annetaan tietoa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämismahdollisuuksista.
- Kaikkia opiskelijoita tuetaan tasapuolisesti työpaikalla tapahtuvan oppimipaikan hakemiseen.

4. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän ehkäisy

Tasa-arvolaki kieltää oppilaitoksia sekä muita koulutusta ja opetusta järjestäviä yhteisöjä asettamasta henkilöä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella muita epäedullisempaan asemaan. Sukupuoleen tai etniseen taustaan perustuva häirintä ja ahdistelu ovat kiellettyjä. Häirintä ja ahdistelu määritellään yksipuoliseksi fyysiseksi tai sanalliseksi käyttäytymiseksi, joka on aina kohteelle vastentahtoista tai ainakin ei-toivottua. (Syrjintä kouluissa ja oppilaitoksissa, Tasa-arvovaltuutettu.)

Tasa-arvolaisissa määritellään sukupuoleen perustuvan syrjinnän muodot ja kielletään ne. Kielto koskee lain koko soveltamisaluetta eli pääsääntöisesti kaikkia yhteiskuntaelämän alueita ja kaikkia tilanteita, joissa syrjintää voi esiintyä.

Välitöntä sukupuoleen perustuvaa syrjintää on naisten ja miesten asettaminen eri asemaan sukupuolen perusteella, eri asemaan asettaminen raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä tai eri asemaan asettaminen sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan tasa-arvolaisissa henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. (Mikä on syrjintää?, Tasa-arvovaltuutettu.)

Toimenpiteet

- Oppilaitoksen esimiehet vastaavat siitä, että henkilökunta tietää, että kaikenlainen häirintä, ahdistelu ja syrjivä käyttäytyminen ovat ehdottomasti kiellettyjä.
- Päivitetään toimintaohjeita häirintätapauksia varten säännöllisesti.
- Oppilaitoksen esimiehet vastaavat siitä, että henkilökunnalle ja opiskelijoille tarkoitetut menettelyohjeet häirintätapauksia varten ovat kaikkien saatavilla ja että häirintätapauksissa myös toimitaan ohjeiden mukaisesti.
- Epäasialliseen kielenkäyttöön puututaan aktiivisesti.
- Toteutetaan kysely, jossa kartoitetaan oppilaitoksen tasavertaisuutta. Opiskelijahuoltotiimi käsittelee tulokset ja vie muutosehdotuksia eteenpäin ja/tai tekee tarvittavia muutoksia.

Lähteet

Suomen Perustuslaki. 11.6.1999/731. Linkki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 19.6.2019.

Oppia kaikille. Yhdenvertaisuussuunnittelun opas oppilaitoksille. Sisäasiainministeriö 2013. Linkki: <https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/Oppia+kaikille+suomi>. Luettu 19.6.2019.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain velvoitteet. OPH. Linkki: https://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/ohjeita_ koulutuksen_ jarjestamiseen/toiminnallinen_ tasa_ arvosuunnittelu_ oppilaitoksissa/lain_ velvoitteet. Luettu 19.6.2019

#kaikkienduuni. Ammatillisen koulutuksen segregatio lukuina. Segli. Linkki: <https://www.kaikkienduuni.fi/ammatillisen-koulutuksen-segregatio-lukuina>. Luettu 19.6.2019.

Koulutuksen segregatio. THL 2018. Linkki: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/koulutus/koulutuksen-segregatio>. Luettu 19.6.2019

Esteettömästi toisen asteen oppintoihin. Opas esteettömään opiskelijavalintaan ja opiskeluihin, OPH 2014. Linkki: http://www.oph.fi/download/163833_ esteettomasti_ toisen_ asteen_ opintoihin.pdf. Luettu 19.6.2019.

Sukupuolietoinen opetus ja ohjaus – mitä se on? OPH. Linkki: https://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/ohjeita_ koulutuksen_ jarjestamiseen/toiminnallinen_ tasa_ arvosuunnittelu_ oppilaitoksissa/sukupuolietoinen_ opetus. Luettu 19.6.2019

Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. OPH 2015. Linkki: https://peda.net/ulvila/ops-2016/ol/l4kjottl/tkoll/yjt/tm/tot:file/download/7e1cf62a88276e9f88f68449e8cf2387623eb539/173318_ tasa_ arvotyö_ on_ taitolaji.pdf. Luettu 19.6.2019

Mikä on syrjintää? Tasa-arvovaltuutettu. Linkki <https://www.tasa-arvo.fi/mika-on-syrjintaa>. Luettu 19.6.2019

Syrjintä kouluissa ja oppilaitoksissa? Tasa-arvovaltuutettu. Linkki <https://www.tasa-arvo.fi/syrjinnan-kielto>. Luettu 19.6.2019.

Koulu vailla vertaa. Opas yhdenvertaisuussuunnitteluun. Rauhankasvatusinstituutti RKI ry 2016. Linkki: http://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2018/02/yhdenvertaisuus_ opas_ web.pdf. Luettu 19.6.2019